

สกู๊ป หน้า 1

ฟาร์มมิ่ง (Contract Farming) “ไม่ใช่เป็นความชั่วร้าย แต่ภาครัฐหรือองค์กรที่เป็นกลางจะต้องเข้ามาติดตามดูแลคอยควบคุมกำกับ สัญญากลางจะต้องเป็นธรรมกับเกษตรกรผู้ลงทุน

เวทีเสวนา “เปิดปม...ธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร” ที่ห้องเสวนา ชั้นที่ 6 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติอวการปิ ดนมแจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ จัด โดย คณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศูนย์วิชาการเพื่อความ เป็นธรรมในระบบเกษตรพันธสัญญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เครือข่ายเกษตรกรพันธสัญญา มูลนิธิชีววิถี เมื่อเร็วๆ นี้

นพ.นรินทร์ พิทักษ์วัชร คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บอกว่า การขับเคลื่อนเกษตรพันธสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ต้องใช้ การต่อสู้ภายใต้แนวคิดสิทธิชุมชน ต้องมีการรวมตัวของเกษตรกรและอำนาจ ในการจัดการชุมชนต้องอยู่ในมือเกษตรกร ต้องสร้างให้เกิดดุลอำนาจชุมชน

“การเผชิญหน้าระหว่างเกษตรกรกับทุนใหญ่เป็นการต่อรองที่ไม่สมดุล ไม่มีทางชนะ เกษตรกรต้องรวมตัวเพื่อเปลี่ยนสถานะการ ต่อรองจากระดับปัจเจกไปสู่การแปลงเรื่องสิทธิมนุษยชนมาเป็นกฎหมาย ที่เป็นธรรม เป็นสิ่งที่เป็นไปได้”

นพ.นรินทร์ย้ำว่า เกษตรกรไม่จำเป็นต้องจำนนต่อสัญญาทาส ไม่เป็น ธรรม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพร้อมที่จะเสนอเรื่องนี้แก่ คสช. เพื่อให้มีการปฏิรูปนโยบายระบบการเกษตรแบบพันธสัญญาและการจัดทำ กฎหมายที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิเกษตรกรให้ได้รับความเป็นธรรม

บุญยืน ศิริธรรม อดีต ส.ว.สมุทรสงคราม และประธานสหพันธ์ องค์กรผู้บริโภค เสริมว่า กรณีที่เกษตรกรบอกว่าไม่เคยเห็นสัญญาที่ทำ

เกษตรพันธสัญญาเกิดขึ้นพร้อมกับธุรกิจ อุตสาหกรรมการเกษตรและอาหาร ที่ทำให้การ ผลิตตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำอยู่ในระบบห่วง โซ่เดียวกัน ในแง่ปริมาณพบว่ามี ความคลาดเคลื่อน ในจำนวนเกษตรพันธสัญญาทำให้ไม่เห็นภาพ ผลกระทบเชิงปริมาณที่จะนำไปสู่การแก้ไขเชิง นโยบายและไม่เห็นภาพความ โหดร้าย

เกษตรสัญญาทาส? ปลาใหญ่กินปลาเล็ก

กับบริษัท บริษัทจะปรับเปลี่ยนเนื้อหาในสัญญาอย่างไรก็ได้ ถ้าแนะนำ อะไรก็ต้องทำ ถ้าเจ๊งก็ไม่เกี่ยวกับบริษัท เป็นเรื่องที่น่ากลัวมาก

“...ต้องถามธุรกิจขนาดใหญ่ว่าขนาดนี้ยังไม่พอหรือ จะ เอาเปรียบประชาชนไปถึงไหน ต้องเรียกร้องจิตสำนึก สัญญาที่ไม่ เป็นธรรมพอมมีปัญหาที่ฟ้องฝ่ายเดียว ชาวบ้านคาๆจะไปสู้อะไร กับนายทุนที่มีทั้งนักวิชาการ สื่อ นักกฎหมาย”

“สัญญา” ต้องผ่านตาทั้งสองฝ่าย ถือเป็นสิทธิพื้นฐานของคู่สัญญา เพราะเป็นเรื่องสิทธิและความเป็นธรรม บุญยืนฝากไปถึงกรรมการสิทธิ ในเรื่องที่มีการละเมิดสิทธิชุมชน สิทธิในอาชีพ สิทธิของเกษตรกร ต้อง เรียกร้องความรับผิดชอบต่อสังคม ต้องทำให้เกิดสัญญาที่เป็นธรรม เพราะ ที่เป็นอยู่มันเป็นสัญญาทาส

อาจกล่าวได้ว่าเรื่องนี้เป็นประเด็นร้อนขึ้นมาจากกรณี “เครือข่าย ผู้ประกอบการฟาร์มไก่เนื้อในระบบพันธสัญญา (คปกฟ.)” กว่า 200 ราย ใน 5 จังหวัด...ชัยภูมิขอนแก่นบุรีรัมย์นครราชสีมาเพชรบูรณ์ได้ รับความเดือดร้อนจากการเลี้ยงไก่เนื้อ “ระบบเกษตรพันธสัญญา” กับ บริษัท สหฟาร์ม จำกัด และ บริษัท โกลเด้นไลน์มิสซิเนส จำกัด...โดย

บริษัทค้าขายเงิน อ้างว่าประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน

พร อินตะปา เกษตรกรผู้เลี้ยงหมู จังหวัดเชียงใหม่ เปิดประสบการณ์ เขาเริ่มรู้จักการเลี้ยงหมูแบบพันธสัญญาครั้งแรก จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เดิมเลี้ยงหมูประมาณ 30 ตัว จนช่วงปี 2549 ตัวแทนบริษัทชักชวนให้เลี้ยง หมูจึงเริ่มทำสัญญากับบริษัทมีการขยายขนาดกิจการเลี้ยงหมูจำนวน 120 ตัว

“เจ้าหน้าที่บริษัทมาทำสัญญาที่บ้าน เมื่อเซ็นชื่อแล้วเอาสัญญาไป ด้วย ตั้งแต่นั้นก็ไม่เคยเห็นสัญญาอีกเลย ช่วงที่เริ่มทำแรกๆมีรายได้ดี แต่ทางบริษัทก็ให้ปรับโรงเรือนเป็นระบบปิด พอเริ่มจะใช้หนี้หมดบริษัท ก็ให้ปรับปรุงโรงเรือนอีก...กระทั่งประสบปัญหา ต้องขายที่ไปในปี 53 หนี้ก็ยังค้างอยู่”

เรียกว่า... “หมดเนื้อ...หมดตัว” จนต้องไปอาศัยอยู่กับลูก

โชคสกุล มหาคำรุ่ง เกษตรกรเลี้ยงหมู จ.เชียงใหม่ เป็นอีกคนที่ผ่านประสบการณ์ตรง แรกเริ่มบริษัทจะพาไปดูงานฟาร์มที่ประสบความสำเร็จ ทำให้คิดว่ามีรายได้ดีตัวเองเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ก็ได้ศึกษา ข้อมูลมาพอสมควรและภาพลักษณ์ของบริษัทก็ดี คิดว่าจะต้องได้มากกว่าเกษตรกรพันธสัญญารุ่นบุกเบิก ซึ่งเคยได้รับรางวัลดีเด่นของบริษัท แต่เมื่อเปิดฟาร์มได้ 1 เดือน เกษตรกรที่ได้รับรางวัลดีเด่นของบริษัทก็ต้องปิดฟาร์ม

“ผมอยู่ในระบบนี้สิบปี สาเหตุที่เจ๊ง...เพราะว่าเกษตรกรไม่มีอำนาจ ที่จะจัดการการผลิต ถูกควบคุม...ถูกผูกขาด ลงทุนไม่รู้จบ...ทำให้เกษตรกร เป็นหนี้ธนาคารเพิ่มขึ้น”

ประสบการณ์ “เกษตรกรพันธสัญญา” ที่เจอมา เกษตรกรแบกรับ ความเสี่ยง...ทางบริษัทไม่ทำตามสัญญา การเลี้ยงบางรุ่นบริษัทก็เอา หมูไม่มีคุณภาพมาให้เราเลี้ยง ส่วนเรื่องบอกเลิกสัญญานั้นไม่จำเป็น เพราะบริษัทจะทิ้งทันที ตอนนั้น...ต้องขายที่ดิน คดีความก็ยังไม่จบ สูญเสียอาชีพ

เบญจมาภรณ์ พึ่งเดชะ ตัวแทนนาคยาฟาร์ม เป็นอีกรายที่ทำกา เกษตร “ระบบเกษตรกรพันธสัญญา” เธอเล่าว่า เลี้ยงไก่กับบริษัทมา ประมาณ 10 ปี ไม่ค่อยมีปัญหาอะไรมาก แต่มีรุ่นหนึ่ง ไก่ที่เอามาให้ ป่วยเป็นโรค ไก่ตายในรถประมาณ 10 ตัว เราก็ผ่าซากเอาไปตรวจก็รู้ ว่าเป็นโรค

“เราบอกสัตวบาลว่าไม่ขอรับไก่แต่เขาก็บอกว่ารับไว้ก่อนแล้วจะ ชดเชยให้ ด้วยความที่ทำสัญญากันมานานก็เชื่อใจ แต่เวลาไม่ถึงเดือน ไก่ตายเป็นพันตัว ไก่ไม่ไข่ ทำให้เราต้องเป็นหนี้ถึง 2-3 ล้านบาท”

เบญจมาภรณ์ บอกว่า แล้วเราก็ฟ้องกองปราบว่าบริษัทผู้สัญญา เอาไก่เป็นโรคมารับ ต่อมามีการชดเชย แต่ปัญหามีว่าก่อนที่จะจ่าย บริษัทก็ให้พัฒนาฟาร์มใหม่อีก เราก็ลงทุนเพิ่มอีกประมาณ 5 ล้านบาท

ความทุกข์ร้อนเริ่มมาเยือน...หลังจากลงทุนไปแล้ว เขาก็ทิ้ง ฟาร์มเราไปเลย พยายามติดต่อขอลงไก่อีกครั้งก็ไม่ตอบรับเนื่องจาก สัญญาเป็นรุ่นต่อรุ่น ในสัญญาไม่มีการคุ้มครองสิทธิของเกษตรกร... คุ้มครองสิทธิเฉพาะบริษัท เป็นความเสี่ยงของเกษตรกรทั้งหมด?

ทั้งหมดเหล่านี้เป็นตัวอย่างเรียกน้ำย่อย ความทุกข์ร้อนของเกษตรกร ระบบเกษตรกรพันธสัญญา...อาจารย์ไพสิฐ พานิชย์กุล นักวิชาการ ม. เชียงใหม่ บอกว่า เกษตรพันธสัญญาเกิดขึ้นพร้อมกับธุรกิจอุตสาหกรรม การเกษตรและอาหาร ที่ทำให้การผลิตตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ อยู่ในระบบห่วงโซ่เดียวกัน

ในแง่ปริมาณพบว่ามีความคลาดเคลื่อนในจำนวนเกษตรกรพันธสัญญา ทำให้ไม่เห็นภาพผลกระทบเชิงปริมาณที่จะนำไปสู่การแก้ไขเชิงนโยบาย และไม่เห็นภาพความโหดร้ายของระบบเกษตรกรพันธสัญญาที่เป็นเครื่องมือ ของระบบอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร ที่เกิดจากการต่อร่องระหว่าง บริษัทกับรัฐ โดยให้เป็นไปตามกลไกตลาดสำหรับเกษตรกร...ตัวสัญญา เป็นเครื่องมือผูกมัดเกษตรกรให้ทำตามของบริษัทสั่ง

การแก้ปัญหา...เกษตรกรต้องมีอำนาจต่อรองและมีกลไกภาครัฐ เข้าไปกำกับดูแล

สิ่งที่จะทำให้ได้คือการให้ความรู้กับเกษตรกร การรวมกลุ่มต่อรอง มีกลไกเครือข่ายผู้บริโภค ที่จะ เข้ามาทำให้เกิดข้อสัญญาที่เป็นธรรมมากขึ้น

บทสรุป...ความไม่เป็นธรรมใน “ระบบเกษตรกรพันธสัญญา” หาก ไม่มีการแก้ไขจะเป็นระเบิดเวลาในสังคมไทย ท่ามกลางบรรยากาศ ปฏิรูปประเทศไทย ควรสร้างกลไกป้องกัน แก้ไขความไม่เป็นธรรม ที่เกิดขึ้น เนื่องจากประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ และ หน่วยงานหลายส่วน.